Sevinc ?lyas M?mm?dova, Corc Va?inqton Universitetinin doktorant?:"Biz u?aqlar?m?z?n bacar?ql? insan olmalar?na daha çox çal??mal?y?q, n?inki 700 bal toplamas?na"

Az?rbaycanl? g?ncl?rin dünyan?n nüfuzlu universitetl?rind? t?hsili v? yüks?k pe??karlar kimi yeti?m?l?ri g?l?c?k u?urlu karyeran?n t?m?li dem?kdir. Bu, h?m d? ölk?mizin g?l?c?yin? hesablanm?? strateji h?d?fdir. Çünki bu g?ncl?r öz u?ur hekay?l?ri il? ölk?mizin inki?af?na töhf?l?rini verm?kd?dir. Öz istedad v? bacar?qlar? il? elm v? t?hsil yolunda inaml? add?mlar?n? atan istedadl? g?ncl?rimizd?n biri d? haz?rda AB?-?n nüfuzlu Corc Va?inqton Universitetind? doktorantura t?hsili alan Sevinc ?lyas M?mm?dovad?r. Onun t?hsil yolu çox maraql? v? z?ngindir.

- AB?-a hans? arzularla gedirdiniz? Özünüz? bel? bir hesabat verirdinizmi ki, bu yol siz? u?ur g?tir?c?k?

- M?n art?q 10 ildir ki, Amerikadayam. ?lk d?f? birillik mübadil? proqram? ?sas?nda AB?-a bakalavr t?hsili alma?a getmi?dim. Sonra 2 illik magistr proqram?n? oxuma?a yolland?m. Ail? h?yat? qurdu?uma gör? Amerikada qalm??am. H?yat yolda??m 20 ildir ki, AB?-da ya?ay?r, az?rbaycanl?d?r. Amerikaya ged?nd? qar??ma qoydu?um ?n böyük m?qs?d o idi ki, maksimum d?r?c?d? yax?? bacar?qlar öyr?nim. Çünki insan informasiyan? ist?nil?n yerd?n öyr?n?, kitablar oxuya bil?r. Ancaq bacar?qlar? öyr?nm?k v? inki?af etdirm?k üçün öyr?ndikl?rini praktikadan keçirm?k, mü?yy?n proqramlardan yararlanmaq laz?md?r. M?n dü?ünürdüm ki, bu bacar?qlar? ?ld? etm?k üçün Amerika bir nömr?li ölk?dir. ?ükürl?r olsun ki, AB? Dövl?t Departamenti t?r?find?n maliyy?l??diril?n mübadil? proqramlar? vard?, m?n onun qalibi seçildim. Bakalavr t?hsili dövründ?, dey? bil?r?m ki, Amerika t?hsilinin üstünlükl?rini tam d?rind?n anlam?rd?m, magistraturada oxuyanda is? bu üstünlükl?ri daha çox anlama?a ba?lad?m. Çünki magistraturada t?hsilin idar?edilm?si v? liderlik üzr? t?hsil al?rd?m. Sonra gördüm ki, t?hsil el? bir sah?dir ki, onu 2-3 il? öyr?nib bitirm?k olmur v? m?n t?hsilin daha d?rinlikl?rin? getm?k ist?dim. Q?rara g?ldim ki, doktorantura t?hsili almaq zaman? g?lib çat?b. Art?q doktorantura t?hsilimi yekunla?d?rmaq üzr?y?m. Ondan sonra art?q müdafi?y? haz?rla?aca?am.

- T?dqiqatlar?n?z?n mövzusu n? il? ba?l?d?r?

- T?dqiqatlar?m?n mövzusu t?hsild? b?rab?rlik v? maliyy? resurslar?n?n b?rab?r bölü?dürülm?sidir. Bildiyiniz kimi, AB?-da bir çox ölk?l?rd?n olan mill?tl?rin nümay?nd?l?ri ya?ay?r. Onlar mü?yy?n qon?uluqlarda topla??rlar. B?z?n bel? hallar yaran?r ki, varl? qon?ular v? kas?b qon?ular olur. Ancaq dövl?t maliyy?ni eyni h?cmd? paylay?r. M?n dü?ünür?m ki, bu, yanl??d?r. ?g?r bir m?kt?b varl? qon?uluqda yerl??irs?, onun resurslar üçün imkanlar? varsa, b?lk? d? o m?kt?b? o q?d?r d? maliyy? ay?rma?a ehtiyac yoxdur. Kas?b m?kt?bl?r? daha çox maliyy? ayr?lmal?d?r. Dissertasiya mövzum bu istiqam?td?dir. T?dqiqat?m xüsusil? emmiqrantlar üz?rind? formala??b, ola bil?r ki, m?n özüm d? emmiqrantam, emmiqrant ail?l?rl? daha çox ünsiyy?td?y?m, ondan bu mövzuya mara??m sonsuzdur.

?sas foksum budur. T?bii ki, t?dqiqat el? bir ?eydir ki, proses ?rzind? d?yi?ir, yeni fikirl?r, suallar üz? ç?x?r v? s. Ancaq ?sas diqq?tim bu istiqam?td?dir.

- T?hsil sah?sind? ara?d?rmalara c?miyy?t v? r?smi dair?l?r t?r?find?n d?st?k varm??

- Çox böyük d?st?k var. M?n siz? deyim ki, t?dqiqatlar yaln?z dövl?t t?r?find?n maliyy?l??dirilmir, y?ni orada ??xsi ?irk?tl?r, ayr?-ayr? t??kilatlar v? yaxud t?dqiqat agentlikl?ri var ki, onlar özl?ri maliyy?l??dirir. B?z?n h?r hans? bir m?kt?bin özü bu t?hsil oca?? üçün xüsusi problem varsa, h?tta fandreyzinq edir, o sah? üzr? t?dqiqatlar keçirirl?r. Çünki Amerikan?n t?hsili t?dqiqatlardan çox as?l?d?r.

T?dqiqatlar, onlar?n n?tic?l?ri, tövsiy?l?r v? t?klifl?r ciddi q?bul olunur. Bütün m?kt?bl?r, t?hsil ocaqlar? öz

q?rarlar?nda t?dqiqatlar?n n?tic?l?rin? söyk?nirl?r. Ona gör? d? Amerikada t?dqiqatlara böyük d?st?k var, çal???rlar ki, ara?d?rmalar? h?r il, h?r ay yenil?sinl?r. Ad?t?n 10 il ?vv?l olmu? t?dqiqatlardan istinad g?tirmirl?r.

M?n misal üçün, doktoranturada oxuyuram, h?r d?f? biz hans?sa m?qal? yazanda professorlar deyirl?r ki, son 2-3 ilin resurslar?ndan istifad? ed?k. Y?ni yenilikl?r o q?d?r tez sür?tl? ba? verir ki, onlara çatmaq üçün biz yaln?z yeni n??r olunan t?dqiqatlara müraci?t edirik. V? bu, art?q r?qab?t yarad?r. Çal???rlar ki, t?dqiqat m?rk?zl?ri bir-biri il? yar??a girsinl?r, yax?? m?qal?l?r haz?rlas?nlar ki, onlara istinad olunsun.

“T?hsild? olan inki?afa bir az s?birl? yana?maq laz?md?r”

- T?dqiqatlar?n?z gedi?ind? Az?rbaycanla ba?l? layih?l?riniz olubmu?

- B?li, öt?n il T?hsil Nazirliyinin d?st?yi il? bizim çox böyük v? göz?l bir layih?miz oldu. ADA Universiteti, Corc Va?inqton Universiteti v? Amerika s?firliyinin birg? layih?sini realla?d?rd?q. Biz öz?l ?irk?tl?ri d? bu layih?d? f?al i?tiraka c?lb etm?y? çal??d?q. Layih?nin h?yata keçm?sind? BP ?irk?ti çox böyük rol oynad?. Biz böyük bir komanda - 8 n?f?rd?n, 4 professor, 4 doktorant t?l?b? Az?rbaycana s?f?r ed?r?k bir neç? gün ?rzind? ADA Universitetind? konfrans keçirdik. Konfrans?n n?tic?si olaraq biz t?dbirl? ba?l? müsahib?l?rin, görü?l?rin n?tic?l?rinin, t?klifl?rin ?ks olundu?u m?qal? t?qdim etdik ki, g?l?c?k strategiyalarda istifad? olunsun. Bu, çox u?urlu layih? oldu v? ümid edir?m ki, bel? layih?l?r davam ed?c?k. Çünki layih?nin ?m?qs?di t?hsilin inki?af?nda t?dqiqatlar?n rolunu, y?ni ara?d?rmalar?n t?hsilin inki?af?nda n? d?r?c?d? rol oynad???n? göst?rm?k idi.

- Növb?ti t???bbüsl?r n?l?ri ?hat? ed?c?k?

- Bilirsiniz ki, mü?lliml?rin bacar?qlar?n?n art?r?lmas?, m?kt?b direktorlar?n?n t?kmill??dirilm?si prioritet m?s?l?dir. Az?rbaycan art?q PISA-da i?tirak edir. Bu t?dqiqat?n n?tic?l?rinin t?hlili v? onlardan do?an t?klifl?rin realla?d?r?lmas? istiqam?tind? planlar?m?z var.

Dig?r bir layih?miz d? var ki, onun Az?rbaycan universitetl?ri v? öz?l ?irk?tl?rl? h?yata keçirilm?si planla?d?r?l?r. Bu da t?hsild? sahibkarl???n inki?af? il? ba?l?d?r. B?z?n t?hsil?, bel? dey?k, c?miyy?t t?r?find?n yaln?z T?hsil Nazirliyinin m?suliyy?ti kimi bax?l?r, ancaq n?inki Amerikada, dünyan?n bütün inki?af etmi? ölk?l?rind? ali t?hsild? öz?l v? dövl?t t?r?fda?l??? var, bu, çox vacibdir. Biz ist?yirik ki, bu istiqam?td? d? böyük bir konfrans keçir?k, n?inki g?ncl?ri, professorlar?, mü?lliml?ri, el?c? d? c?miyy?t üzvl?rini m?lumatland?raq ki, t?hsilin inki?af?nda yaln?z t?hsil ocaqlar? deyil, bütün c?miyy?tin i?tirak? çox aktiv v? böyük olmal?d?r.

- T?hsil strategiyalar?n?n haz?rlanmas? bütün ölk?l?r? xasd?r. Sizc?, qloballa?ma dövründ? strategiyalarda ana x?tt n? olmal?d?r?

- M?n h?mi?? qeyd edir?m ki, ist?nil?n ölk?d? - ist?r AB?, Sinqapur, Finlandiya, ist?rs? d? Az?rbaycan olsun, t?hsild? olan d?yi?iklikl?r çox l?ng gedir. Ona gör? d? t?hsild? d?yi?iklikl?ri görm?k üçün ill?rl? gözl?m?k laz?md?r. Çünki birinci sinifd? t?tbiq olunan d?yi?iklikl?r öz n?tic?l?rini 11-12 il sonra göst?r? bil?r. Ona gör? t?hsild? olan inki?afa bir az s?birl? yana?maq laz?md?r. T?hsil strategiyas? haz?rlanark?n kritik m?qam ondan ibar?t olmal?d?r ki, biz yaln?z formal t?hsili dü?ünm?m?liyik, biz qeyri-formal t?hsil? d? diqq?ti art?rmal?y?q. Y?ni, d?y?rl?r? ?saslanan t?hsil r?q?ml?r? ?saslanan t?hsild?n daha güclü olur. Biz u?aqlar?m?z?n yaln?z yüks?k bal y??mas?na deyil, göz?l insan, v?t?nini sev?n, bacar?ql? insan olmalar?na daha çox çal??mal?y?q, n?inki 700 bal toplamas?na. M?n h?mi?? t?hsil strategiyalar?n?n yaz?lmas?nda i?tirak ed?rk?n bunu vur?ulay?ram ki, d?y?rl?r? ?saslanan t?hsil önd? olmal?d?r. Y?ni ki, t?hsil strategiyas?nda bu m?qam t?min edilirs?, onda t?hsild? müsb?t d?yi?iklikl?ri görm?k olar. Yen? d? deyir?m, ist?nil?n ölk?d? oldu?u kimi, Az?rbaycanda da bu d?yi?iklikl?r l?ng gedir, ancaq bu, anla??land?r. Ümid edir?m ki, 10 ild?n sonra biz daha böyük d?yi?iklikl?r gör?c?yik.

“Onlar çox nadir hallarda mü?lliml?ri testd?n keçirir”

- Siz Amerikada ali t?hsil alm?s?n?z, bu ölk?nin t?hsil sistemin? b?l?dsiniz. AB?, Sinqapur v? ya Finlandiya t?hsil sisteml?rind?n hans?n? h?m innovasiyalar, h?m d? müt?r?qqi inki?af bax?m?ndan özümüz? model sistem kimi gör? bil?rik?

- Amerikal?lar?n yax?? bir sözü var: bir ölçü h?r insana ged? bilm?z. T?hsil strategiyas?n?n yaz?lmas? ?r?f?sind? m?n Finlandiyada, Sinqapurda v? el?c? d? bir çox Avropa ölk?l?rind? olmu?am. Sinqapurun v? dig?r inki?af etmi? ölk?l?rin özün?m?xsus öz?llikl?ri var. M?s?l?n, ?anxay reytinqind? h?mi?? texniki f?nl?r? gör? ilk yerl?ri tutur. Onlar r?q?msal elml?r? daha çox fikir verirl?r, riyaziyyat, informatikada yüks?k n?tic?l?r göst?rirl?r. Ancaq Finlandiyada bunun ?ksin?dir. Finlandiya test üsuluna üstünlük vermir. Finlandiyan?n etibara, inama, d?y?rl?r? söyk?n?n t?hsil sistemi var. Onlar çox nadir hallarda mü?lliml?ri testd?n keçirir, u?aqlara çox nadir hallarda test t?klif edirl?r. Dü?ünürl?r ki, ?g?r insan?n özünün öyr?nm?y? h?v?si varsa, o, öyr?n?c?k, onu testl? yoxlay?b n?tic?l?rini analiz etm?y? ehtiyac yoxdur.

AB? t?hsil sistemi is? tamamil? f?rqlidir, y?ni h?r iki sistemi özünd? birl??dir?n bir t?hsil sistemidir. Görürsünüz, bu üç ölk?nin 3-ü d? müxt?lifdir, h?r birinin u?urlu t?hsil sistemi var. Bu, onu göst?rir ki, biz? f?rdi yana?maq laz?md?r.

Misal üçün, Az?rbaycana Sinqapurun sistemini t?tbiq ed? bilm?rik, çünki Sinqapurun m?d?niyy?ti, ad?t-?n?n?l?ri f?rqlidir. El?c? d? Finlandiyan?n da. M?nc?, t?hsil strategiyalar?n?n ?n ba?l?ca madd?l?rini, b?ndl?rini götürüb t?tbiq etm?liyik. V? m?n dey?rdim ki, Az?rbaycanda yaz?lan t?hsil strategiyas? kifay?t q?d?r mük?mm?l haz?rlanm?? t?hsil strategiyas?d?r.

Ç?tinlikl?r onun icras?, h?yata keçirilm?si il? ba?l? ola bil?r. Bizim strategiyam?z var, sad?c? gücümüzü verm?liyik onun h?yata keçirilm?sin?. Yaddan ç?xarmamal?y?q ki, bu istiqam?td? h?r iki t?r?fin üz?rin? böyük m?suliyy?t dü?ür - h?m dövl?tin, h?m d? valideynl?rin. H?r iki t?r?fin gücü il? yüks?k n?tic?l?r ?ld? etm?k olar.

- Sual?m? bir q?d?r f?rqli qoymaq ist?rdim. Sizin övladlar?n?z AB?-da t?hsil al?r. AB?-da ya?ayan bir az?rbaycanl? valideyn olaraq nec? dü?ünürsünüz, AB? t?hsil sistemi u?aqlar?n?za ist?diyiniz bilikl?ri verirmi?

- M?nim 2 övlad?m var. O?lumun 7 ya?? var, ikinci sinifd? oxuyur, q?z?m is? h?l? m?kt?b?q?d?r t?hsild?dir. Ola bil?r, m?n t?hsil sah?sind?y?m, xo?b?xtlikd?n m?kt?b sistemin? çox yax?ndan c?lb oluna bilir?m. Bizim ya?ad???m?z ?razid? yax?? m?kt?bl?r var. M?n tez-tez direktorla, mü?lliml?rl? görü?ür?m, çal???ram ki, ayda bir d?f? t?kc? mü?lliml? deyil, r?hb?rlikl? d? görü?üm. M?kt?bin inki?af?nda direktor ?sas rol oynay?r. ?n yax?? xüsusiyy?t ondan ibar?tdir ki, m?n ür?yimd? rahatam ki, u?aqlar?ma ist?diyim t?hsili ver? bilir?m. Tutaq ki, mü?llim bu gün oxu v? ya riyaziyyatdan n?s? keçirs?, onu çox yax?? kommunikasiya edir v? valideynl?r? ötürür. V? biz evd? onun davam? olaraq keçil?n d?rsin üz?rind? birlikd? i?l?yirik.

Biz bir ay Az?rbaycanda olduq. Amma orada t?hsil o s?viyy?d? strukturla??b, sistem? sal?n?b ki, m?n Bak?da h?r gün mü?lliml? ?laq?d?ydim. O, d?rsd? n? keçirdi, m?n d? evd? u?aqlar?ma keçil?n d?rsl?ri çatd?r?rd?m. M?n? el? g?lir ki, o bilikl?ri u?aqlar?ma ötür?, mü?yy?n d?r?c?d? t?hsill? t?min ed? bilir?m. Amerikada da el? ail?l?r var ki, çox ?ziyy?t ç?kirl?r, u?aqlar? yax?? oxumurlar v? ya test n?tic?l?ri o q?d?r d? yax?? deyil. Yen? d? m?suliyy?t mü?llimin üz?rin? dü?mür, çünki mü?llim sinifd? h?r bir ?agird? d?rs deyir, ola bil?r ki, u?aqlara f?rdi yana??r, ancaq valideyn evd? m???ul olmursa, art?q böyük ç?tinlikl?r ?m?l? g?lir.

- U?aqlar?n?z Az?rbaycan dilini bilirl?r?

- Çox yax?? bilirl?r. Az?rbaycan, türk, rus, ingilis dill?rind? t?miz dan???rlar. O?lum Çin v? Koreya dilini d? öyr?nm?y? ba?lay?b. Ba?çada is? ispan dilini öyr?nir. Bir neç? dild?n istifad? ed? bilir, ancaq s?lis olaraq 4 dild? dan??a bilir.

- B?z?n deyirl?r, t?hsil sisteminin s?viyy?si mü?llimin s?viyy?sind?n yüks?k ola bilm?z. Burada ?sas m?s?l? mü?llim haz?rl???ndan gedir. Siz mü?llim haz?rl???nda hans? vacib m?qamlar? qeyd ed? bil?rsiniz?

- Bilirsiniz, biz bayaqdan Finlandiya t?hsil sistemind?n dan??d?q. Finlandiya t?hsil sistemi ona gör? güclüdür ki, bu ölk?d? mü?llim olmaq asan deyil. Ona gör? d? mü?lliml?r o q?d?r güclü haz?rlan?r ki, art?q onlar?n istehsal

etdikl?ri ?agirdl?r d? güclü ?agirdl?r olurlar. Ümumiyy?tl?, mü?llim haz?rl???, mü?llim f?aliyy?tinin t??kili t?hsilin öz?yidir. ?n böyük resurslar onlara s?rf edilm?lidir. Ona gör? d? mü?llim haz?rl???n?n t??kili strateji ??kild? v? çox yax?? dü?ünülmü? olmal?d?r ki, mü?llim bir günd? 5 müxt?lif sinf? gir? bilsin. Bu, o dem?kdir ki, 5 d?f? strategiyas?n? d?yi?? bil?r. Bir sinifd? 20 ?agird ola bil?r, bu, o dem?kdir ki, 20 yana?ma il? sinf? girm?lidir mü?llim. Mü?llim haz?r olmal?d?r ki, h?r bir ?agirdin, bel? dey?k, t?l?bin? cavab versin.

- Amerikada mü?llim haz?rl???na hans? aspektd?n yana?malar var?

- Amerikada mü?llim haz?rl???na çox ciddi yana??l?r. Y?ni mü?lliml?r xüsusi d?r?c? ald?qdan sonra ?lav? lisenziya almal?d?rlar. H?r ?tat?n öz lisenziyas? var v? bu, o dem?kdir ki, t?hsil? f?rdi yana?ma var. Y?ni bir lisenziya bütün ?tatlarda keç?rli deyil. Bu, o dem?kdir ki, h?r mü?llim öz ya?ad??? mühit? uy?un olaraq u?aqlara t?hsil ver? bilm?lidir. Amerikada da mü?llim olmaq ç?tindir. Y?ni bir neç? il t?l?b olunur ki, d?r?c? al?b, imtahanlar, haz?rl?q kurslar?ndan keçib mü?llimliy? ba?laya bilsinl?r.

- Finlandiyal? professor Pasi Salberqin "Fin d?rsl?ri" adl? art?q bestsell?r? çevrilmi? bir kitab? var. Orada diqq?timi c?lb ed?n bir m?qam var. Salberq qeyd edir ki, son 30 il ?rzind? Finlandiya istedadl? g?ncl?ri t?hsil? c?lb ed? bildi v? n?tic?d? fin t?hsilind? u?urlu inki?af ba? verdi. Bizd? d? g?ncl?r aras?nda mü?llimliy? üstünlük ver?nl?rin say? art?b. T?hsilimizd? "fin möcüz?si" ba? ver? bil?rmi?

- M?n kitab?n Az?rbaycan dilin? t?rcüm?sind? i?tirak etmi??m. Pasi Salberql? d? ??xs?n görü?mü??m. Yen? d? qeyd etm?k ist?yir?m ki, Finlandiyada mü?llim olmaq çox ç?tindir. Mü?llim olana q?d?r bir neç? m?rh?l?d?n keçm?k laz?md?r. Y?ni prestij o q?d?r yüks?kdir ki, mü?llimlik s?n?tin? ancaq bacar??? v? istedad? olanlar gedir. Ona gör? d? mü?llim? böyük hörm?t var. Mü?llim olmaq böyük bir ??r?fdir. Mü?llim? o q?d?r hörm?tl? yana??rlar ki, art?q ?agird bilir ki, bu mü?llimin qar??s?nda oturmaq, ondan öyr?nm?k böyük bir ??r?fdir. Çünki o mü?llim ill?rl? haz?rla??b, t?hsil al?b ki, onlara d?rs öyr?tsin. Finlandiyada mü?llimliy? yiy?l?nm?k üçün 5-6 il vaxt keçir. ?lb?tt? ki, ölk?mizd? d? g?ncl?rin mü?llimliy? g?lm?si sevindirici hald?r. M?nc?, bu, özü d? çox göz?l strategiyad?r.

- T?hsild? n?sill?rin d?yi?m?si m?s?l?sin? nec? bax?rs?n?z?

- Ümid edir?m ki, g?ncl?rin t?dris sah?sin? qo?ulmas?na veteran mü?lliml?r q?sqancl?qla yana?m?rlar. Çünki onlardan öyr?ndiyimiz çox ?ey var, y?ni onlar?n t?crüb?sini, keçdiyi yolu biz b?lk? bilmirik. T?dris prosesind? g?ncl?rin rolu böyük olmal?d?r. Ancaq t?hsild? veteran mü?lliml?rin rolunu heç vaxt azaltmamal?y?q, çünki onlar sistemi bizd?n göz?l bilirl?r. Onlar göz?l bilirl?r ki, m?s?l?n, hans? rayonun, m?kt?bin sinfin? nec? yana?maq laz?md?r. ?ll?rl? o mühiti öyr?nibl?r, t?dbiq edibl?r, ona gör? onlarla ?m?kda?l?q çox vacibdir. Mentorluq strategiyas?, y?ni cavan mü?lliml?r? veteran mü?lliml?rin d?st?yi t?hsil sah?sind? çox vacibdir. Biz ortada bo?luq yarada bilm?rik, çünki g?nc mü?llimin sinf? girib t?dris? ba?lamas?, mühit? al??mas? bir neç? il vaxt al?r. T?hsil strategiyas?n? i?l?y?n insanlar, müt?x?ssisl?r bu m?qamlar? n?z?rd? saxlamal?d?rlar ki, bo?luqlar olmas?n. Çünki b?z?n insanlar dü?ünür ki, ya?l? n?sil art?q t?hsild?n ayr?lmal?, t?qaüd? ç?xmal?d?r. Lakin onlar?n t?hsil? töhf?l?ri bizimkind?n d? yüks?k ola bil?r.

"Yum?aq bacar?qlar? heç bir süni intellekt ?v?z ed? bilm?z"

- Nec? bilirsiniz, süni intellektin mü?llim ?m?yini ?v?z ed? bilm?si n? d?r?c?d? reald?r?

- Sizinl? raz?la??ram ki, indi süni intellektin inki?af? insanlarda h?y?can yarad?b. Ancaq biz bir ?eyi yadda saxlamal?y?q ki, yum?aq bacar?qlar? heç bir süni intellekt ?v?z ed? bilm?z. Ona gör? özün? güv?n?n mü?llim, yüks?k kompetensiyalara malik olan mü?llim heç n?d?n narahat olmamal?d?r. Çünki heç bir süni intellekt canl? insan?, yum?aq bacar?qlar? yüks?k olan insan? ?v?z ed? bilm?z. T?bii ki, b?zi i?l?r var ki, onlar süni intellekt t?l?b edir. Ancaq m?n inanm?ram ki, mü?llimliyi hans?sa süni intellekt ?v?z etsin, çünki qeyd etdiyim kimi, h?r bir f?rd? f?rdi yana?ma olmal?d?r. F?rdi yana?ma t?l?b olunmayanda, b?li, biz onda süni intellekti sinf? sala bil?rik. N?tic?d? n? ola bil?r? Böyük xaos yarana bil?r. Ona gör? d? t?hsild? mü?llim haz?rl??? çox d?rin dü?ünülm?li, t??kil olunmal?d?r ki, heç bir süni intellekt onlar? ?v?z etm?sin.

- D?rsl?rin onlayn t?drisin? nec? bax?rs?n?z?

- Bu sistem dünyan?n bir s?ra inki?af etmi? ölk?l?rind? çox m??hurdur, ?slind?, heç d? pis sistem deyil. M?n özüm d? doktorantura t?hsili dövründ? onlayn d?rsl?r alm??am, iki d?rsim onlayn olub. Onlayn d?rsl?r 12 illik t?hsil sisteml?rind? d? var. Bu sistem AB?-da, xüsus?n d? h?rbiçi ail?l?r aras?nda çox yay?l?b, çünki onlar tez-tez bir ?tatdan ba?qa ?tata köçürl?r. Bu sistem onlar üçün çox ?lveri?lidir. Bundan ?lav?, hibrid - onlayn v? üzb?üz d?rsl?r d? var. Hans? ki, bir h?ft? onlayn, bir h?ft? is? üzb?üz olur. Bu d?rsl?r d? çox yax?? d?rsl?rdir. Çünki b?z?n el? d?rsl?r olur ki, onlar? yaln?z onlayn etm?k olar. Dig?r h?ft?d? is? müzakir?l?r oldu?una gör? d?rsl?r üzb?üz keçilir. Y?ni, bunlar?n d?r?c?si var. ?lb?tt? ki, orta d?r?c?d? edildikd? alq??alayiq bir fikirdir. M?n ??xs?n tam onlayn sistemi b?y?nmir?m. Çünki özüm ünsiyy?tcil oldu?um üçün kommunikativ d?rsl?ri xo?lay?ram. Ona gör? d? hibrid d?rsl?r? daha çox üstünlük verir?m.

- ?ndi tez-tez bel? fikirl?r s?sl?nir ki, m?kt?b sistemind? ?agird v? mü?lliml?r standartlar ç?rçiv?sind?n ç?xmal?d?r. Bu fikirl?r? münasib?tiniz nec?dir?

- B?li. M?nc?, art?q bir çox ölk?l?rd? buna do?ru gedirl?r. Y?ni, h?r ?eyi, t?hsil v? s. standart ç?rçiv?y? salmaq bir zamanlar çox m??hur idi. Amma t?hsil el? bir sah?dir ki, onu standarta salmaq olmaz. Y?ni maliyy? sah?si deyil ki, 2+2=4 olsun. T?hsild? kreativlik, y?ni, yarad?c?l?q çox vacibdir. B?z?n standartlar onu m?hdudla?d?r?r, ona gör? yeni trendl?r art?q ba?qa strategiyalar dikt? edir. ?st?yirl?r ki, daha da çevikliy? nail olmaq üçün standartlardan bir az uzaqla??b, f?rqli yana?s?nlar.

- Xaricd? t?hsil alan g?ncl?rimiz? universitet seçimind? hans? m?sl?h?tl?riniz var. G?ncl?r seçim ed?rk?n n?l?r? diqq?t etm?lidirl?r?

- G?ncl?r? tövsiy?m budur ki, top universitetl?rd? oxuma??n sizin üçün heç bir f?rqi yoxdur. Siz ?g?r bacar?ql?s?n?zsa, normal bir universiteti bitirib çox yax?? bacar?qlara yiy?l?n? bil?rsiniz. Top universitet? daxil olub vaxt?n?zdan s?m?r?siz istifad? edirsinizs?, bo?-bo? d?rsl?r götürürsünüzs? v? yaxud heç bir ?ey öyr?nmirsinizs?, y?ni bacar?qlar ?ld? etmirsinizs?, onda harada oxuma??n, Harvard v? ya Stenfordu bitirm?yin m?nas? yoxdur. Çünki o siz? yaln?z diplom verir.

Universitetl?r fakült?l?rin? gör? s?ralan?r. B?z?n t?hsil sah?sind? oxumaq ist?y?n bir g?nc maliyy? üzr? m??hur olan ali m?kt?b? gedir, y?ni bu universitet çox m??hurdur, ona gör? m?n burada t?hsil almaq ist?yir?m. Ancaq m?n sual verir?m, s?nin sah?n o universitetd? nec?dir? Professorlar?n profilin? bax?bsanm?? Hans? istiqam?tl?rd? t?dqiqatlar apar?rlar? Hans? d?rsl?ri var? B?z?n görür?m ki, g?ncl?rin bu m?qamlardan x?b?rl?ri d? olmur.

M?n xaricd? t?hsil almaq ist?y?n g?ncl?ri bundan uzaqla?ma?a ça??r?ram. ?vv?lc? n? etm?k ist?diyinizi özünüz üçün mü?yy?nl??dirin, sonra universitet axtar?n. Universitet axtar?b sonra özünüzü adaptasiya etm?yin, çünki sizin arzunuz öz arzunuzdursa, o d?yi?mir. Siz öz arzunuzdan ax?ra q?d?r ayr?lmay?n. Arzunuzu universitetin reytinqin? gör? d?yi?m?m?lisiniz. Universitetl?rin reytinql?ri h?r il d?yi?ir. Y?ni bu il m??hur olan universitet g?l?n il, ola bilsin ki, n?y? gör?s? reytinqd? a?a?? dü?? bil?r. Ona gör? özl?rini bu reytinql?rd?n as?l? v?ziyy?t? salmas?nlar.

- Prezidentin s?r?ncam? il? “2019-2023-cü ill?r üçün Az?rbaycan Respublikas?nda ali t?hsil sisteminin beyn?lxalq r?qab?tliliyinin art?r?lmas? üzr? Dövl?t Proqram?” q?bul olunub. Sizc?, ali m?kt?bl?rin m?nz?r?sini d?yi??c?k bu proqram bizi laz?mi h?d?fl?r? çatd?ra bil?c?kmi?

- ?slind?, bu, çox z?ruri bir add?md?r. ?n yax?? beyni özün? ç?km?k, r?qab?t yaratmaq çox göz?l t?hsil strategiyas?d?r. Bu q?rar universitetl?r aras?nda keyfiyy?ti d? yüks?ld? bil?r. Doktorantura t?hsilin? mara??n art?r?lmas? m?ni sevindirir, çünki doktorantura art?q t?dqiqatlarla m???ul olmaq dem?kdir. T?dqiqatlara söyk?n?n t?klifl?r haz?rlamaq v? onlar?n t?tbiq olunmas?, fikirl?rin müzakir?si m?ni sevindirir. Çünki bu, t?hsild? ideyan?, insanlar?n dü?ünc?l?rini d?yi?dir? bil?r. Bir zaman bo?luq yaranm??d?, ham? doktorant olmaq ist?yirdi, çünki yax?? ad?, g?l?c?kd? hans?sa üstünlükl?ri var. Ancaq heç kim t?dqiqatlardan dan??m?rd? - m?n t?hsil sah?sin? hans? töhf?l?rimi ver? bil?r?m? Hans? t?dqiqat?m var v? ya müst?qil sah?l?r? aid hans? i?l?rim var? M?n bu q?rar? çox b?y?nir?m, öz ad?mdan çox sevinir?m, çünki m?n d? art?q doktoranturan? bitirir?m. T?dqiqata böyük mara??m oldu?u üçün bu, m?ni sevindirir. Y?ni art?q t?dqiqata d?y?r verilir v? Az?rbaycanda do?rudan da ciddi q?bul olunur.

Ümid edir?m ki, biz düzgün istiqam?td?yik. Ali m?kt?bl?rimiz, t?hsil qurumlar? aktiv ??kild? bunun h?yata keçirilm?sin? töhf? ver?rl?rs?, t?hsild? böyük çevrili? yarada bil?rl?r.